

مقاله پژوهشی: شناسایی و تحلیل روندهای مؤثر بر آینده جرم و راهبردهای جهت

پیشگیری از وقوع آن

۲۰.۱۰۰۱.۱.۳۳۲۹۲۵۳۸.۱۴۰۲.۱۳.۴۷.۲.۶

رضا نادر محمدی^۱، قدرت اله خسروشاهی^۲ و عبدالرحیم پدرام^۳

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۶/۱۰

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۱۲/۰۲

چکیده

افزایش جرائم، ظهور اشکال نوین بزه‌کاری، بکارگیری تمهیدات و تدابیر جدید در ارتکاب جرم و نیز سرعت پیشرفت فناوری در دهه‌ی اخیر، سبب گسترش فعالیت‌های مجرمانه و افزایش احساس ناامنی و ترس در جامعه، گردیده است. از این رو، درک درست و شناخت کافی از جهت‌گیری روندهای جرایم در آینده، ضرورت دارد. نگرش این پژوهش، حوزه‌ی جرائم با رویکرد تحلیل روند آنست که بر این اساس، شناسایی و تحلیل روندهای شکل‌گیری، در آینده جهت شناسایی راه‌های مقابله‌ای و توسعه‌ی روش‌های پیشگیری از جرم، کمک شایانی به مدیران و مسئولین امر خواهد نمود. در این پژوهش ۶ پیشران مؤثر بر جرائم آینده و ۲۲ روند جهانی مؤثر بر جرائم آینده، در پنج دسته به همراه پیامدهای آن‌ها، شناسایی و استخراج گردید؛ سپس، در پانل خبرگان که ۵ نفر بودند، مورد بررسی قرار گرفت و عناوین هر یک از روندها، به تأیید ایشان رسید. همچنین طی مصاحبه با آن‌ها، هفت روند اصلی در جرائم آینده، شناسایی و اعتباریابی شد و بر روی نتایج حاصل از آن، تحلیل مضمون انجام پذیرفت که در قالب گزارش تحلیل روند، تبیین گردید. در پایان براساس روندهای شناسایی شده، ده راهبرد جهت پیشگیری از وقوع جرم، ارائه شد.

کلیدواژه‌ها: آینده‌پژوهی، پیشران، پیشگیری، تحلیل روند، جرم

۱ - دانشجوی دکتری رشته آینده پژوهی دانشگاه ایوان کی

۲ - استادیار گروه حقوق دانشکده علوم اداری و اقتصاد دانشگاه اصفهان، ایران

۳ - استاد یار گروه آینده پژوهی، دانشکده مدیریت راهبردی، دانشگاه عالی دفاع ملی، تهران، ایران (نویسنده مسئول)

۱. مقدمه و بیان مسئله

جرم به عنوان سرکشی فرد در برابر اجتماع و مقررات قانونی (ذوالفقاری و همکاران، ۱۳۹۴)، همواره در جوامع انسانی، بروز یافته است. «افزایش جرائم، ظهور اشکال نوین بزه‌کاری، کاربرد تمهیدات و تدابیر جدید در ارتکاب جرائم، افزایش جرائم سازمان‌یافته و شیوه‌های متنوع تطهیر درآمدهای نامشروع حاصل از آن‌ها، گسترش فعالیت‌های مجرمانه در دهه‌های اخیر و به موازات آن، افزایش احساس ناامنی و ترس از وقوع جرائم در میان شهروندان به‌ویژه جرائم خشونت‌آمیز، موجب شده است که بزه‌کاری به یکی از نگرانی‌های اساسی مردم تبدیل شود و در پی آن، حکومت‌ها؛ مطالعه، برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری در قلمرو کنترل آن و تخفیف ناامنی را ضروری تشخیص دهند» (چاله چاله، ۱۳۸۷) و با ایجاد تغییرات، اصلاحات و صرف هزینه، به دنبال پیشگیری از جرم باشند.

عدم اثربخشی مطلوب اقدام کیفری و بازسازی‌کننده در مبارزه با جرم و بحران‌هایی از جمله: نرخ بالای تکرار جرم و آمار بالای زندانیان که در دهه‌ی اخیر، نظام عدالت کیفری با آن مواجه شد؛ موجب تردید نسبت به گفتمان حاکم بر حوزه‌ی کنترل جرم گردید. در این میان، مدیران و برنامه‌ریزان نیز پیوسته برای حل مسائل مربوط به این حوزه، تدابیر و سیاست‌های گوناگونی را درپیش می‌گیرند که بیشتر به صورت آرام‌بخش‌های مقطعی، فقط برای مدت کوتاهی این معضل‌های اجتماعی را التیام می‌بخشد. به دلایل متعدد، کارآمدی این سیاست‌ها در پیشگیری از وقوع جرم، همواره با چالش‌های جدی مواجه بوده است؛ به‌گونه‌ای که اکنون، بسیاری از این مدیران و برنامه‌ریزان، متقاعد شده‌اند که تلاش‌های صورت گرفته، شاید سبب بهبود مقطعی شرایط و کاهش اندک میزان رشد برخی از جرائم گردیده باشد؛ اما راه‌حل اساسی برای آن، نبوده است. پیش از اثبات ناکارآمدی اندیشه‌های پوزیتیویستی در حوزه‌ی کنترل جرم؛ «مجرم»، «علت جرم» و «درمان مجرم»، همواره مورد تأکید قرار داشت؛ اما در پی شکست یا موفقیت‌های محدود اقدامات بازسازی‌گری، به جای تمرکز بر علت جرم، مجرم و درمان او، بر «جرم»، «پیامدهای جرم» و «پیشگیری از جرم»، تأکید می‌شود» (کرافورد^۱، ۲۰۰۷).

با نگاهی دقیق و آسیب‌شناسانه به وضعیت فعلی طرح‌ها و مطالعات جامع پیشگیری از جرائم که تاکنون توسط مسئولان، متخصصان و سازمان‌های گوناگون در کشور انجام پذیرفته است (و یا حتی امروزه پیشنهاد می‌شود)، به نکته‌ی ظریف و درعین حال جالبی برمی‌خوریم؛ این راهبردها، پیش‌بینی‌ها و طرح‌های پیشگیری از وقوع جرم در کشور، همیشه به دنبال جرائم و برای رفع آن‌ها، تدوین گردیده است. به عبارت بهتر، رویکرد اصلی طراحان و برنامه‌ریزان جهت پیشگیری از وقوع جرم، همواره رویکرد مشکل‌محوری بوده است. شاید در نگاه اول، این موضوع بسیار طبیعی به نظر برسد؛ اما با اندکی تأمل، مشخص می‌شود که بسیاری از مشکلات واقعی برنامه‌های پیشگیری از جرائم در کشور ما که سبب عدم تأثیرگذاری مناسب آن‌ها می‌گردد، از همین نوع نگاه آغاز می‌شود.

تا زمانی که همه به انتظار بنشینند تا بروز جرم، جامعه را دچار بحران سازد و سپس به فکر راه‌حل آن باشند، موفقیتی حاصل نخواهد شد؛ زیرا در این شرایط، می‌بایست راه‌حل‌های مقطعی برای مقابله با جرم، مورد استفاده قرار گیرد که این راه‌حل‌ها، قابل اعتماد نیستند. سپس این مشکل به مشکلات دیگر جهت تدوین طرح‌های پیشگیری از

وقوع جرم، افزوده خواهد شد که تجربه نشان می‌دهد بیشتر طرح‌های مذکور، موفقیت‌آمیز نبوده‌اند (به نقل از باباغیبی از غندی، ۱۳۸۸).

تمامی این طرح‌ها، دو مشکل اساسی دارد: اول اینکه راهبردهای پیشگیری مبتنی بر معضلات شناخته شده از گذشته و یا ایجاد شده در زمان حال، انجام می‌شود و سبب نادیده گرفتن مشکلات بوجود آمده در آینده خواهد شد. ایراد دوم، اینست که طراحان آینده در بسیاری از برنامه‌ریزی‌های بلندمدت و طرح‌های جامع، آینده را به صورت الگوی خطی از زمان حال می‌بینند و توجهی به تغییرات ناگهانی و جابه‌جایی سرمشق، ندارند (به نقل از باباغیبی از غندی، ۱۳۸۸).

یکی از مشکلات اساسی رویکردهای پیشگیری از جرم نیز، در این نکته نهفته است که روندهای مؤثر بر آیندهی جرائم، یا نادیده گرفته شده و یا به صورت الگوی خطی از زمان حال، شناخته می‌شود؛ اما با شناسایی و تحلیل روند شکل‌گیری جرائم، می‌توان آیندهی روشنی را برای مبارزه با آن ترسیم نمود. چنین دیدگاهی، به مدیران و برنامه‌ریزان کمک می‌کند تا راه‌های مقابله‌ای و توسعه‌ی روش‌های پیشگیری از جرائم را شناسایی نمایند.

بنابراین، مسئله اصلی این پژوهش آن است که چرا برنامه‌های مقابله و پیشگیری از وقوع جرم در کشور اثربخشی مطلوب را نداشته‌اند؟ و آینده‌نگری در زمینه جرم و بزهکاری چگونه می‌تواند به طراحی برنامه‌های مؤثر و کارآمد برای کنترل جرم در آینده کمک نماید. بر این اساس سؤالات پژوهش عبارت‌اند از:

۱) روندهای جهانی آینده جرم چه تأثیراتی بر آینده جرم در ایران دارد؟

۲) پیشران‌های تأثیرگذار بر جرم در ایران کدامند؟

۳) پیامدهای روندها و تغییر و تحولات بر آینده جرم در ایران چگونه خواهد بود؟

۲. ادبیات و مبانی نظری تحقیق

۲-۱. پیشینه

در اصل بسیاری از تحقیقات صورت گرفته در حوزه جرم و فرصت‌های محیطی، بخشی از دستورالعمل پیگیری محیطی جرم، محسوب می‌شود. به عبارت دیگر، می‌توان ادعا کرد که تمامی نظریات ارائه شده درخصوص فرصت‌های محیطی ارتکاب جرم، تشکیل دهندهی اساس نظریه‌ی پیشگیری جرم از طریق طراحی محیطی می‌باشد. همین موضوع، سبب گردیده تا این نظریه، جایگاه ارزشمند و قابل توجهی را در میان جرم‌شناسان به خود اختصاص دهد. برای مثال؛ جعفریان (۱۳۸۷) در پژوهش خود به این نتیجه رسید که ابزار کاهش فرصت ارتکاب جرم، ممکن است برای جرم‌های خاصی مناسب باشد؛ در حالی که همان ابزار، متناسب با جرائم دیگر نیست. این موضوع، بدین معناست که پیشگیری از وقوع جرم از طریق طراحی محیطی، باید به‌طور ویژه برای مسائل خاصی که در مکان‌های بخصوصی رخ می‌دهد، طراحی گردد. همیشه در هر موقعیتی، انتخاب‌هایی برای سنجش میزان کاهش فرصت، وجود دارد که باید در آن، به‌طور خاص و تداومی، گزینه‌های متفاوتی از قبیل: پذیرش اجتماعی و هزینه‌های اقتصادی، مورد توجه قرار گیرد. همیشه ممکن است که انتخاب‌های مذکور؛ به هويت واقعی، هزینه‌ی کم و راه‌های قابل قبول کاهش فرصت، منتهی گردد.

روایی و بهربر (۱۳۸۸)، در مقاله‌ای با عنوان «اثربخشی الگوهای پلیس سنتی و نوین در پیشگیری از جرم»، الگوهای حاکم بر پلیس سنتی را که بیشتر مبتنی بر خدمات‌رسانی است؛ با الگوهای حاکم بر پلیس نوین که مبتنی بر انجام امور پلیسی در نقاط جرم‌خیز، مسئله‌محور و جامعه‌محور است، بررسی می‌کند. مؤلفان، اینچنین نتیجه می‌گیرند که دلایل ضعیفی مبنی بر اثربخشی الگوهای سنتی پلیس در پیشگیری از جرم، وجود دارد؛ اما در مورد اثربخشی الگوهای نوین امور پلیسی در پیشگیری از جرم، اگرچه دلایل موجود، اثربخشی این الگو را نشان می‌دهد؛ اما نتیجه‌گیری قطعی، منوط به گذشت زمان و انجام تحقیقات بیشتر است.

پژوهش دیگری توسط خانعلی‌پور، اجارگاه و آقابابایی (۱۳۸۹) با عنوان «مدیریت جرم‌شناسی خطر جرم از منظر فناوری اطلاعات و ارتباطات»، انجام گردید که در آن، فناوری اطلاعات و ارتباطات از طریق شناسایی موقعیت‌های دارای خطر بزهکاری، مصون‌سازی آماج‌های جرم و مناطق پرخطر، تقویت نظارت و رؤیت‌پذیری و همچنین ازدیاد هزینه‌های ارتکاب جرم به واسطه‌ی افزایش احتمال شناسایی و دستگیری مجرم، سبب پیشگیری وضعی گردیده و خطر ارتکاب جرم را مدیریت می‌کند.

صادقی فسایی و قادری (۱۳۹۱)، در پژوهش خود با عنوان «ارزیابی پیامدهای اجتماعی برنامه‌های پیشگیری از جرم در فضاهای عمومی شهری»، به این نتیجه رسیدند که مهم‌ترین مسئله‌ی برنامه‌های انتظامی و پلیسی در مبارزه با پدیده‌ی اراذل و اوباش و پیشگیری از آن، ضربتی و موقتی بودن طرح‌های پلیسی است که از مهم‌ترین پیامدهای آن، می‌توان به هویت‌یابی، سازمان‌یافتگی و ایجاد زمینه برای شکل‌گیری جرائم در سطح گسترده‌تر و آسیب‌رسان‌تر، اشاره کرد.

پژوهش دیگری با عنوان «جرم‌شناسی فرهنگی و مسئله‌ی جوانان»، توسط ذکایی (۱۳۹۱) انجام شد که نتایج و تحلیل آن، نشان می‌دهد جرم‌شناسی فرهنگی، امکان مناسبی را جهت بازنگری در مرزبندی‌های فرهنگ و جرم، فراهم ساخته؛ با دوری جستن از برخی کلیشه‌سازی‌ها، به فهم و شناخت بیشتر از مسائل جوانان و در نتیجه سیاست‌گذاری بهتر برای آن‌ها، منتهی می‌گردد.

بصیری و آقامحمدی (۱۳۹۶)، در پژوهشی به تحلیل روندهای مقابله با تروریسم در سطح بین‌المللی پرداخته‌اند که یافته‌های آن، نشان می‌دهد سناریوهای تقویت همبستگی و انسجام جامعه‌ی بین‌المللی در مبارزه با تروریسم، با ویژگی‌هایی همچون: رهبری جدی‌تر و تعهد در رعایت حقوق بشر، از مطلوب‌ترین چشم‌اندازهای روندهای مقابله با تروریسم در عرصه‌ی بین‌المللی در سه دهه‌ی آتی به‌شمار می‌آید.

تلیر، فیشر و ویلکاکس^۱ (۲۰۱۱)، در پژوهش خود به بررسی تأثیر پیشگیری از جرم بر کاهش فرصت وقوع آن در میان دانشجویان، پرداختند. نتایج این پژوهش، نشان داد که شیوه‌های پیشگیری، قدرت پیش‌بینی و احتمال قربانی شدن یا ازبین بردن خطر را ندارد.

گاتسچاک^۲ (۲۰۱۱) در پژوهش خود، به بررسی پیشگیری از جرم مجرمان یقه‌سفید پرداخته است. این افراد، از اعضای سطح بالای جامعه هستند که برای منافع شخصی و یا سازمانی، از قدرت قانونی خویش، سوءاستفاده کرده و

۱. Tillyer, Fisher & Wilcox.

۲. Gottschalk.

مرتکب جرائم مالی می‌شوند. نتایج نشان می‌دهد که از طریق انطباق اخلاق و کنترل اقدام توسط حسابداری، می‌توان از این‌گونه جرائم پیشگیری کرد.

بارنس و باتول^۱ (۲۰۱۲)، در پژوهش خود با عنوان «رابطه‌ی گذشته و آینده‌ی جرم و بزهکاری: تحلیل ژنتیکی- رفتاری»، به این نتیجه رسیدند که عوامل ژنتیکی و محیطی از نوجوانی تا بزرگسالی، ثبات وقوع جرم را پیش‌بینی می‌کنند.

ولش و فارینگتون^۲ (۲۰۱۲)، به بررسی سیاست‌های جدید برای پیشگیری از جرم پرداخته و بیان می‌کنند که پیشگیری اولیه؛ منجر به کاهش جرم، صرفه‌جویی در پول و تقلیل هزینه‌های زندانی شدن می‌گردد و با موارد زیر، تحقق می‌یابد:

- افزایش کیفیت پژوهش‌های علمی در این مورد

- غلبه بر سیاست‌های کوتاه‌مدت نیروهای پلیس

- برقراری تعادل بیشتر میان پیشگیری از جرم و کنترل آن

روزنفلد^۳ (۲۰۱۸)، در پژوهشی با موضوع «مطالعه‌ی روندهای جرم» که تأثیر تغییرات کلان شرایط اقتصادی بر قتل را مورد مطالعه قرار داده است؛ اثبات کرد که از دو راه می‌توان به این موضوع پرداخت: (۱) بررسی علمی تغییرات قابل قبول در میزان جرائم و شرایط موجود. (۲) تحقیق در مورد تغییرات غیرمنتظره و ناگهانی در میزان جرم ناشی از شک عوامل خارجی.

بامفیلد^۴ (۲۰۱۸)، در پژوهشی با موضوع «روندهای بین‌المللی در جرائم و روش‌های پیشگیری از آن»، نشان می‌دهد که روندهای بین‌المللی در پیشگیری از جرائم، شامل تأثیرات جهانی جرائم می‌باشد. مشکلات موجود در زمینه‌ی اندازه‌گیری میزان جرائم، مانع پیشگیری‌های دقیق در این زمینه گردیده است؛ در واقع، با جرائم اینترنتی و تقلب در تجارت الکترونیک مواجه هستیم.

همانطور که در پژوهش‌های صورت گرفته، اشاره گردید؛ آینده‌پژوهی به عنوان علم گسترده‌ایست که با پیش‌بینی، طراحی و حتی تغییر در آینده‌ی پیش رو، سروکار دارد و می‌تواند با ارائه‌ی دانش و معرفت و همچنین اتخاذ رویکردهای پیشگیرانه، آینده‌ی مطلوبی را تصور و ترسیم نماید. آینده‌پژوهی؛ شیوه‌ای آگاهانه، عاملانه و پیش‌دستانه است که انسان را از غافلگیری در برابر طوفان سهمگین تغییرات و پیشرفت‌های سرسام‌آور آینده، محافظت می‌نماید. درعین حال که جامعه‌ی انسانی، با معضل بزرگ جرائمی مواجه است که منجر به ایجاد هزینه‌های گزاف اجتماعی شده و هر روز، آسیب‌های جدی را بر پیکره‌ی اجتماع وارد می‌سازد؛ متأسفانه تنوع تغییرات همراه با تکنولوژی و ویژگی سیال و غیرقابل پیش‌بینی بودن جرائم نیز، همواره رویکردهای خطی پیشگیرانه نسبت به آن را، با چالش مواجه کرده است. از این رو، لزوم اتخاذ رویکردهای آینده‌پژوهانه به منظور کنترل و مواجهه‌ی پیش‌ازپیش، مورد تأکید

۱. Barnes & Boutwell.

۲. Welsh & Farrington.

۳. Rosenfeld.

۴. Bamfield.

و اهمیت می‌باشد؛ اما هیچ‌یک از مطالعات مورد بررسی و در دسترس پژوهشگر مخصوصاً در داخل کشور، به صورت جامع و با رویکرد آینده‌پژوهی، تأثیر روند جرائم را مورد تحلیل قرار نداده است. مطالعات خارج از کشور نیز با اتخاذ رویکردهای متفاوت آینده‌پژوهی، آینده‌ی نوع خاصی از جرائم را مورد مطالعه قرار داده و در این زمینه، محدودیت‌های ویژه‌ای را اعمال نموده‌اند.

۲-۲. جرم

جرم، به فعل یا ترک رفتاری گفته می‌شود که قانون برای آن، مجازاتی را تعیین کرده است (ماده‌ی ۲ قانون مجازات اسلامی، مصوبه ۱۳۷۰)؛ بدون توجه به اینکه غیراخلاقی، سزاوار سرزنش، منجر به خسارت و خطرناک بوده باشد یا نه (ویلیامز^۱، ۲۰۰۱). جرم‌شناسی اجتماعی زیستی، الگوی در حال ظهوری برای افزایش درک دانشمندان از ریشه‌های رفتار ضداجتماعی است (دلیسی و همکاران^۲، ۲۰۱۱).

۲-۳. پیشگیری از وقوع جرم

توانایی پیش‌بینی وقوع جرم در آینده هم از دیدگاه تاکتیکی و هم راهبردی، می‌تواند به عنوان منبع ارزشمندی برای اجرای قانون قرار گیرد، منجر به جهت‌دهی تلاش‌های پلیس گردیده و زمان پاسخ را نیز، کاهش دهد (گروف و همکاران^۳، ۲۰۰۲).

یکی از حوزه‌های حساس و مهمی که تأثیرات همیشگی آن بر زندگی انسان غیرقابل انکار بوده و بدون اغراق، مسائل مربوط به آن نیز یکی از بزرگ‌ترین دغدغه‌های بشریت به ویژه در دوران معاصر به‌شمار می‌آید؛ جرم و راهکارهای پیشگیری از بروز آن است (اسکوگان^۴، ۲۰۰۶).

جرم، در جامعه‌ی بشری، به عنوان پدیده‌ای اجتماعی از بدو تولد بشر، در قالب یکی از فعالیت‌های انسانی نمایان شده است که با تأکید بر شنیع بودن آن، تدابیر و اقدام‌هایی به روش‌های مختلف و گاه در جهت عدم تحقق آن یا در راستای ممانعت از ارتکاب مجدد و تکرار آن، اتخاذ گردیده است. در واقع، پیشگیری به منزله‌ی یکی از سیاست‌ها و تدابیر بنیادین در حوزه‌ی کنترل اجتماعی، به‌شمار می‌آید (هستینگز^۵، ۲۰۰۵) و به کلیه‌ی اقدامات و راهکارهای مستقیم و غیرمستقیم بازدارنده از وقوع بزه، انحراف و کجروی می‌پردازد. با این توصیف، پیشگیری، «سیاست پیشینی» تلقی می‌شود که در برابر انواع کیفیها و اقدامات تأمینی و تربیتی که «سیاست پسینی» هستند، قرار می‌گیرد (اسحاقی، ۱۳۸۲). اگرچه در ابتدا، پیشگیری از جرم^۶، گستره‌ای را دربر می‌گرفت که مرکز ثقل آن، بر عدم وقوع بزه مجدد،

^۱ Williams.

^۲ DeLisi, et.al.

^۳ Gruff, et.al

^۴ Skogan.

^۵ Hastings.

^۶ Prevention of Crime / Crime Prevention.

استوار بود؛ اما امروز با بسط این مفهوم به مرحله‌ی پیش از فرآیند مجرمانه و حتی اندیشیدن به فعل آن، یعنی وضعیت‌های پیش‌جنایی^۱، سعی می‌شود تا تدابیر پیشگیرانه‌ی اتخاذ شده، قلمرو کنشی و واکنشی را دربر گیرد (ساعد، ۱۳۸۶).

شناخته شده‌ترین مدل‌های پیشگیری از جرم در ادبیات جرم‌شناختی اواخر قرن بیستم، مدل پیشگیری وضعی و پیشگیری اجتماعی بوده است. پیشگیری وضعی، شامل مجموعه اقدامات و تدابیریست که به سمت تسلط بر محیط و شرایط پیرامونی جرم (وضعیت مشرف بر جرم) و مهار آن، متمایل است. این امر از یک سو، از طریق کاهش وضعیت‌های ماقبل بزهکاری یعنی وضعیت‌های پیش‌جنایی که سبب تسهیل وقوع می‌گردد، انجام می‌شود و از سوی دیگر، با افزایش خطر شناسایی و احتمال دستگیری بزهکاران، صورت می‌گیرد.

پیشگیری اجتماعی با تأکید بر تغییر شرایط جرم‌زایی اجتماعی، اصلاح نگرش‌ها و انگیزه‌های مجرمین، اقدامات خود را بر توسعه‌ی طرح‌هایی همچون کلوب‌های جوانان و پروژه‌های مبتنی بر فعالیت^۲ متمرکز می‌کند تا مجرمین بالقوه یا بالفعل را از ارتکاب جرائم، منصرف نماید. هدف استراتژی‌های پیشگیری اجتماعی یا تقویت نهادهای اجتماعی و نهادهای جامعه‌پذیرکننده، تاثیرگذاری بر گروه‌هایی است که بیشتر در معرض ارتکاب جرم قرار دارند (خسروشاهی، ۱۳۸۲).

۴-۲. آینده‌پژوهی^۳

آینده‌پژوهی در پی شناسایی، ابداع، ارائه، آزمون و ارزیابی آینده‌های ممکن و محتمل است تا بر پایه‌ی ارزش‌های جامعه، آینده‌های ارجح را انتخاب کرده و جهت پی‌ریزی ساخت مطلوب‌ترین آن، کمک نماید (بل^۴، ۲۰۰۳: ۷۳).

۵-۲. تحلیل تأثیر بر روند^۵

با توجه به اهمیت روزافزون آینده، دو رویکرد برای مطالعه‌ی آن وجود دارد که شامل رویکرد اکتشافی و رویکرد هنجاری می‌باشد. روش رویکرد اکتشافی، براساس نگاه سنتی مطالعه‌ی روندهای کنونی و امتداد آن به آینده، شکل گرفته است؛ در حالی که روش رویکرد هنجاری، عموماً براساس تفکر جمعی و شکل‌دهی به آینده براساس نظرات گروه ذی‌نفعان می‌باشد.

باید در نظر داشت که آینده، نتیجه‌ی اندرکنش چهار عامل ذیل می‌باشد:

- روندها: روندها یا همان تغییرات منظم در داده‌ها یا پدیده‌ها در خلال زمان که بر پیوستگی تاریخی و زمانی، تأکید داشته؛ از گذشته آغاز شده و تا آینده، ادامه دارند.

---

۱. Pre – Criminal Situations.

۲. Activity based

۳. Organizational Citizenship Behavior.

۴. Bell.

۵. Trend Impact Analysis (TIA).

- رویدادها: برخلاف روند، تأکید رویدادها که حاصل یک اتفاق هستند؛ بر گسستگی تاریخی بوده و به شدت بر روندها و آینده، تأثیرگذار هستند.
- تصاویر: برداشت و خواست افراد و گروه‌های گوناگون از آینده.
- اقدامات: آنچه براساس تصاویر بازیگران مختلف از آینده، پدید می‌آید.

در روش تحلیل تأثیر بر روند، ابتدا روندها شناسایی و سپس، به بررسی این موضوعات پرداخته می‌شود که چه رویدادهایی سبب تقویت یا تضعیف این روندها می‌گردد؛ تأثیر روندها بر آینده، در چه زمانی اتفاق می‌افتد و ضعف یا قوت روندهای فعلی، چه تغییراتی را در آینده ایجاد می‌نماید.

روش‌های سنتی پیش‌بینی به دلیل اینکه نیروهای سازنده‌ی آینده را، همان نیروهای سازنده‌ی گذشته می‌دانند، در برابر بسیاری از تغییرات و روندها، غافلگیر می‌شوند؛ اما در روش تحلیل تأثیر بر روند پایگاه داده‌هایی از رویدادهای بالقوه کلیدی، احتمال مربوط به هر رویداد و تأثیر آن، رخ می‌دهد.

روش تحلیل تأثیر روند، روش‌های عددی را پایه‌ای برای پیش‌بینی‌های خود قرار می‌دهد؛ اما با استفاده از رخدادهایی امکان وقوع آن وجود دارد، از دید کارشناسان (عموماً استفاده از روش دلفی)، سعی در بهبود پیش‌بینی کمی اولیه در آینده دارد. تحلیل تأثیر روند، یکی از پرکاربردترین روش‌های آینده‌پژوهی است. از این روش می‌توان برای پیش‌بینی، برنامه‌ریزی احتمالی، تحلیل گزینه‌های سیاسی، برنامه‌ریزی راهبردی و سناریونویسی استفاده کرد (عباسی و همکاران، ۱۳۹۳).

گاهی درک متخصصان یک حوزه از یک مفهوم، با درک عموم مردم از آن، بسیار متفاوت است اما گاهی نیز چنین نیست که روند، بیشتر نزدیک به دسته‌ی دوم می‌باشد. روند، هم در ذهن متخصصان آینده‌پژوهی و هم در ذهن مردم عادی، تداعی‌گر نوعی تغییر در جوهی از واقعیت در گذر زمان است.

۶-۲. کارهایی که باید قبل و بعد از شناسایی روندها انجام داد

روندپژوهی، تنها فهرست کردن نام روندها نیست؛ بلکه شامل شناسایی روندها، تحلیل و درک آینده‌ی آنهاست که به همین منظور، باید فعالیت‌های زیر را نیز، اجزای جدایی‌ناپذیر و مکمل روندپژوهی دانست:

پویش: گردآوری مستمر و نظام‌مند داده‌ها و اطلاعات برای تشخیص تغییرات مهم در جهان را، پویش می‌نامند که مقدمه‌ای جهت شناسایی روند است. به عبارت دیگر، منظور از پویش، جست‌وجوی محیط برای یافتن عامل تأثیرگذار است که هنوز به‌طور کامل برای ما شناخته شده نیست.

پایش: روندهای شناسایی شده، باید به صورت مستمر مورد پایش قرار گیرند تا تغییرات احتمالی در آنها در کوتاه‌ترین زمان ممکن، شناسایی گردد. تحلیل روند و تشخیص عوامل اثرگذار بر شکل‌گیری و ادامه‌ی حیات آن، تعیین‌کننده‌ی موضوعات مهم برای پایش است که منظور از پایش، پاییدن مداوم موضوع‌های شناخته شده می‌باشد.

تحلیل آینده‌ی روند: شاید شنیدن نام روندها، کمک چندانی به برنامه‌ریزان نکند؛ زیرا تصمیم‌گیری، به درک آینده‌ی روندها نیز، نیازمند است. به همین منظور، باید به برون‌یابی روند، تحلیل تأثیرات متقابل و تحلیل تأثیر روند پرداخت. با انجام این فعالیت‌ها، شرایط لازم برای طرح آینده‌های جانشین و تحلیل سناریویی، فراهم می‌شود (بهراری و همکاران، ۱۳۹۳: ۷).

شناسایی و تحلیل روندها، یکی از روش‌ها و ابزارهای مهم آینده‌پژوهی اکتشافی یا پیش‌بینانه است که در واقع، نخستین و مهم‌ترین گام آن، محسوب می‌شود. این روش، هم به‌طور مستقل و هم به‌عنوان پیش‌نیاز در برخی از روش‌های دیگر آینده‌پژوهی، مورد استفاده قرار می‌گیرد (فخرایی و همکاران، ۱۳۹۳: ۹۵).

۲-۷. مفهوم روند و پیشران

یک روند، نشان می‌دهد که یک موضوع اجتماعی یا مفهوم خاص، به سمت جایگاه و گرایش خاصی، تمایل داشته و در برهه‌ی زمانی خاصی، تداوم داشته است (تقوی، ۱۳۹۲: ۹-۱۰). پیشران‌ها، از عوامل عمده‌ی تشکیل دهنده‌ی تغییر، به‌شمار می‌آید. معمولاً کشف یا نامگذاری پیشران‌ها، دشوار است؛ زیرا ساخته رابطه متقابل موضوعات هستند و ممکن است تأثیر آن‌ها، برای سال‌ها یا دهه‌های متمادی، احساس نگردد (بیشاپ و هاینز، ۱۳۸۸: ۹۸).

۲-۸. پیشران‌های تأثیرگذار بر روند جرائم در آینده

پیشران‌های تأثیرگذار بر روند جرم در آینده، به دسته‌های زیر تقسیم می‌گردد:

الف) متغیرهای جمعیت‌شناختی: به‌عنوان قوی‌ترین عوامل تعیین‌کننده‌ی نرخ جرم، معرفی شده‌اند و از این‌رو، در پیش‌بینی‌های آینده‌ی جرائم، در کانون توجه قرار داده می‌شوند (دایره‌ی آینده‌پژوهی، ۲۰۰۰).

ب) عوامل اقتصاد کلان: تعدادی از مطالعات نشان داده‌اند که نرخ جرائم و به‌ویژه بزه‌های مربوط به اموال، رابطه‌ی تنگاتنگی با قدرت و قوت اقتصاد دارد؛ اما اینکه نوک پیکان این رابطه، از کدام به کدام است، موضوع بحث برانگیزی بوده است. یکی از بحث‌ها، اینست که در دوره‌های رکود اقتصادی، جرائم مربوط به اموال، معمولاً به سرعت افزایش پیدا می‌کند؛ درحالی‌که در دوره‌های مطلوب‌تر اقتصادی، از میزان آن، کاسته می‌شود (دایره‌ی آینده‌پژوهی، ۲۰۰۰).

ج) فناوری: اثرگذاری فناوری بر آینده‌ی جرم را می‌توان در سه دسته‌ی کلی، تقسیم‌بندی کرد: الف) پیشرفت‌ها در فناوری، همواره ابزارهایی را در اختیار مجرمین قرار خواهد داد تا جرائم معمول را، آسان‌تر مرتکب شوند (مانند: کلاهبرداری، سرقت، پولشویی و جعل)، ب) فناوری، به تنهایی مورد هدف خلافکاران قرار خواهد گرفت (مانند: سرقت خدمات ارتباطی و پخش ویروس‌ها) و پ) فناوری جدید، برای جلوگیری یا مقابله با حمله‌ی مجرمانه، استفاده خواهد شد (انجمن بیمه‌گران بریتانیا، ۲۰۰۲).

د) جهانی شدن: «جهانی شدن» را باید مهم‌ترین پدیده‌ای دانست که زندگی انسان را در عصر حاضر، تحت‌تأثیر قرار داده است. این واژه، اولین بار در سال ۱۹۶۱ میلادی و در فرهنگ و بستر به کار گرفته شد که به‌عنوان پدیده‌ای علمی از اوایل دهه‌ی نود میلادی، مورد توجه جدی پژوهشگران واقع شد (اخوان زنجانی، ۱۳۸۱: ۴۷).

ه) نابرابری جهانی: نابرابری اقتصادی، اجتماعی و سیاسی که میان افراد و گروه‌ها اتفاق می‌افتد؛ به نگرانی‌های بی‌عدالتی در میان کسانی که انتظارات آن‌ها برآورده نشده است، ادامه می‌دهد. این امر، سبب افزایش تنش و بی‌ثباتی در داخل و میان جوامع، می‌گردد که منجر به بروز ناآرامی‌هایی همچون: اختلال، خشونت، جنایت، تروریسم و شورش می‌شود. در حالی که احتمالاً در آینده، وضعیت مالی بیشتر مردم، بهبود خواهد یافت. ۳۰ سال شکاف میان غنی و فقیر به احتمال زیاد افزایش یافته و فقر مطلق، چالشی جهانی باقی خواهد ماند (مرکز دکتین، مفاهیم و توسعه^۱، ۲۰۱۰: ۱۳۵).

و) واکنش‌های سیستم قضایی کیفری: یکی از بزرگ‌ترین چالش‌ها برای دولت‌ها و پلیس در آینده، موضوع مواجهه با فراملی‌سازی جرائم خواهد بود. عده‌ای، پیش‌بینی کرده‌اند که نهادهای مجری قانون، قادر نخواهند بود تا پایه‌های سرعت نوآوری در جرائم و جهانی‌سازی آن، حرکت کنند. برخلاف کسب‌وکارها و یا سازمان‌های مجرمانه، حضور قوی خارج از محدوده‌ی تحت پوشش، برای نهادهای مجری قانون، دشوار است (دایره‌ی آینده‌پژوهی، ۲۰۰۰).

از میان متغیرهایی که بر نرخ جرم در گذشته، اثرگذار بوده و انتظار می‌رود که تأثیر زیادی بر نرخ جرائم در آینده داشته باشد، دو عامل شاخص‌تر و مهم‌تر عبارتند از: عوامل اقتصاد کلان (مانند: قدرت اقتصاد، نرخ بیکاری و سطح مخارج مصرف‌کننده) و عوامل جمعیت‌شناختی (به ویژه، تعداد افراد ذکور در هرم سنی مستعد جرم). عاملی که شاید شاخص‌ترین اثرگذاری بر نرخ جرم را در سال‌های اخیر داشته است؛ فناوری بوده و احتمال ادامه‌ی اثرگذاری‌های قوی آن بر ماهیت جرم، بسیار بالاست (دایره‌ی آینده‌پژوهی، ۲۰۰۰).

۹-۲. روندهای جهانی تأثیرگذار بر آینده

«پیتر شوارتز»^۲ از آینده‌پژوهان و سناریونویسان مطرح جهان، در کتاب «شگفتی‌های غیرقابل اجتناب»؛ به روندها، پیشران‌ها و شگفتی‌های اجتناب‌پذیر آینده پرداخته و تصویری احتمالی از آن را ترسیم کرده است. وی الگویی را به منظور دسته‌بندی موضوعی روندهای مهم استفاده می‌کند که اصطلاحاً «استیپ»^۳ نامیده می‌شود و روندهای اصلی را به حوزه‌های اجتماعی، فناوری، اقتصادی، زیست‌محیطی و سیاسی تقسیم می‌نماید. در برخی از تحلیل‌ها، موضوعات مهم نظامی نیز به عنوان زیرمجموعه‌ای از روندهای سیاسی، بررسی می‌گردد (کرنیش^۴، ۲۰۰۴).

در جدول شماره ۱، روندهای جهانی ارائه گردیده که براساس اسناد و گزارش‌های روند راهبردی جهانی تا سال ۲۰۴۵^۵ و مرکز توسعه، مفاهیم و دکتین^۱ و نیز برنامه‌ی رویه‌های راهبردی تهیه شده است:

^۱ Department Concepts and Doctrine Centre

^۲ Peter Schwartz.

^۳ STEEP: Social, Technological, Economical, Environmental, Political.

^۴ Cornish.

^۵ Global Strategic Trends - Out to ۲۰۴۵.

جدول شماره ۱. روندهای جهانی

ردیف	مؤلفه	تحلیل	روند
۱	روندهای اجتماعی فرهنگی	پیش‌بینی می‌گردد که تا سال ۲۰۴۵، بیشتر به دلیل افزایش امید به زندگی، کاهش میزان مرگ‌ومیر کودکان و همچنین ادامه‌ی رشد نرخ موالید در بسیاری از کشورهای در حال توسعه، جمعیت جهان به ۸/۳ تا ۱۰/۴ میلیارد نفر برسد. ممکن است رشد جمعیت در مناطق مختلف جهان، یکسان نباشد و احتمالاً در کشورهای توسعه‌یافته، کندتر خواهد بود (روندهای راهبردی جهانی از ۲۰۱۴ تا ۲۰۴۵)	رشد جمعیت جهان
			عدم توازن در سن و جنسیت جمعیت
			افزایش مهاجرت
			شهرگرایی
			خیزش ملی‌گرایی و مذهب
۲	روندهای سیاسی	سه ویژگی عمده‌ی غالب بر امور سیاست بین‌الملل در پایان قرن بیستم، عبارتند از: <ul style="list-style-type: none"> • ملت-دولت که شکل اصلی حاکمیت است. • وجود سازمان‌ها و موافقت‌نامه‌های بین‌المللی از طریق آن، روابط بین کشورها تنظیم می‌گردد. • برتری آمریکا از سال ۱۹۴۵ تاکنون که به عنوان تنها ابرقدرت، ضامن قوانین و سیستم حاکم است. حوزه‌ی سیاسی، گستره‌ای از مشخصات ذکر شده را در نظر می‌گیرد که تا سی سال آینده، تداوم داشته و تغییرات احتمالی در ماهیت، منابع قدرت و تحولات خاص در مناطق مختلف جهان را در نظر خواهد داشت.	افزایش چالش‌های فراوری دولت‌های ملی در مسیر اعمال حاکمیت (گسترش بحران کارآمدی دولت‌ها و رضایت عمومی)
			ارتقای جایگاه هویت‌های دینی و قومی در فرآیندهای سیاسی (گسترش انگیزه‌های دینی، قومی و مذهبی در جریان‌های جهانی و منطقه‌ای)
			گسترش چالش‌های پیش روی فرآیندهای مردم سالار کلاسیک (دموکراسی خواهی از سوی توده‌های مردم و بازیگران غیردولتی)
			گسترش استفاده از فناوری‌های مخرب توسط
		ویژگی‌های این دوره‌ی زمانی تا سال ۲۰۳۵، عبارتست از: <ul style="list-style-type: none"> • افزایش وابستگی متقابل میان ملت-دولت‌ها به واسطه‌ی اقتصاد جهانی شده • سیستم قوانین پذیرفته شده‌ی مشترک، تداوم وجود نهادهای چندجانبه و گروه‌بندی‌های فعلی (مرکز توسعه، مفاهیم و دکترین و همچنین برنامه‌ی رویه‌های راهبردی ۲۰۰۷-۲۰۳۶، ۲۰۰۷). 	

ردیف	مؤلفه	تحلیل	روند
۳	روندهای علم و فناوری	آثار متقابل جهانی شدن از جمله: دستکاری بازار، تعدد مسیرهای پیچیده به آن و همچنین غیرقابل پیش‌بینی بودن تقاضای مصرف‌کننده، منجر به تغییر سریع فناوری خواهد شد. علم و فناوری با تمرکز بر نحوه آشکار شدن نوآوری در سی سال آینده، روندهای گسترده‌ای را در نظر می‌گیرد که شامل: گسترش اشتیاق جهانی جهت کسب منافع پیشرفت‌های فناورانه، تأثیر برخی از اقتصادهای نوظهور و نیز پتانسیل بالقوه برای پیشرفت‌های فناورانه و اثرات اجتماعی آن‌هاست (مرکز توسعه، مفاهیم و دکترین و برنامه‌ی رویه‌های راهبردی، ۲۰۰۷-۲۰۳۶، ۲۰۰۷).	گروه‌های تروریستی
			تداوم حیات تروریسم
			گسترش فناوری‌های اطلاعاتی
			افزایش سرعت تغییر فناوری‌ها
			افزایش سلطه‌ی فناوری‌ها بر حیات اجتماعی
			افزایش تحقیق و توسعه در جهان
۴	روندهای زیست‌محیطی	احتمالاً تغییرات آب‌وهوایی، تأثیر قابل توجهی را تا سال ۲۰۴۵، در پی خواهد داشت که خشکسالی و گرمای زمین نیز، شدت یافته؛ در مدت زمان و فراوانی، افزایش یابد. برخی از این حوادث، می‌تواند منجر به وقوع بلایای طبیعی گردد که به دلیل وابستگی‌های متفاوتی که پدیده‌ی جهانی شدن، ایجاد می‌کند؛ ممکن است عواقب شدیدتر و فراتر از مکان رخداد فاجعه، دربر داشته باشد (روندهای راهبردی جهانی تا ۲۰۴۵، ۲۰۱۴)	تشدید روند گرمایشی زمین
			تقویت زمینه‌های درگیری بر سر منابع، افزایش سطح آب دریاها و تغییرات اکوسیستم دریایی
			روند کاهش گونه‌های حیوانی و گیاهی
			تشدید روند بحران آب و کویرزایی
۵	روندهای اقتصادی	گمان می‌رود که رشد حداقل ۲ تا ۳ درصدی سالانه‌ی اقتصاد جهانی، دست‌کم تا سال ۲۰۲۰ ادامه یابد که با پیشرفت‌های عمومی در رفاه مادی و کاهش فقر مطلق همراه بوده؛ رشد چشمگیر آن، در منطقه‌ی آسیا و اقیانوس آرام، ادامه خواهد یافت و بین مناطق مختلف، نوسان دارد (مرکز توسعه، مفاهیم و دکترین و برنامه‌ی رویه‌های راهبردی، ۲۰۰۷-۲۰۳۶، ۲۰۰۷).	شتاب در انتقال قدرت اقتصادی از غرب به شرق
			تشدید خیز بحران اقتصاد جهانی به دلیل افزایش نابرابری در رشد اقتصادی
			جهانی شدن اقتصاد

۱۰-۲. دیده‌بانی حوزه جرائم در آینده

جرم، همواره در حال تحول و انطباق [با زمان، مکان و امکانات]، بوده است. در طول دو دهه‌ی گذشته، جرائم سازمان‌یافته، قاچاق مواد مخدر و تروریسم، در اولویت دغدغه‌های اجتماعی بوده‌اند؛ اما در حال حاضر، اشکال دیگری از فعالیت‌های مجرمانه نیز، در حال افزایش است که عبارتند از: جرائم فضای سایبری، سوءاستفاده‌ی جنسی از کودکان، جرائم زیست‌محیطی و قاچاق اشیای تاریخی به همراه دزدی دریایی (جرم قدیمی که دوباره پدیدار گشته است) (دفتر مقابله با مواد مخدر و جرم سازمان ملل متحد^۱ (۲۰۱۶)).

لزوماً چنین نیست که جرائم ذکر شده، تمام کشورها را به یک اندازه و شدت یکسان، تحت تأثیر قرار دهد؛ اما نکته‌ی مشترکی که برای آن‌ها وجود دارد، این است که اگر زمانی به عنوان تهدیدی فراملی شناخته شوند؛ شاید به قدری بزرگ شده باشند که نتوان با آن‌ها مقابله کرد.

عواملی که در پیدایش این جرائم، دخالت دارند، عبارتند از: جهانی‌سازی، نزدیکی به فقر، اجرای قوانین متناقض و یا به شکل ضعیف، پیدایش سریع شکل‌های جدیدی از فناوری مدرن و ارتباطات جهانی (دفتر مقابله با مواد مخدر و جرم سازمان ملل متحد (۲۰۱۶)).

۳. روش‌شناسی تحقیق

این پژوهش، کاربردی از نوع کیفی است؛ چراکه به اکتشاف و ترسیم روندهای مؤثر بر آینده‌ی جرائم می‌پردازد و راهبردهایی برای پیشگیری از جرم، جنبه‌های کاربردی این پژوهش را نمایان می‌سازد. در این تحقیق، شناسایی روندهای جهانی و پیشران‌ها و ارائه‌ی تحلیل‌های آینده‌پژوهانه در حوزه‌ی جرائم آتی موجب می‌گردد که مدیران و طراحان، آینده‌ای روشن را برای مبارزه با جرائم ترسیم نمایند و این دیدگاه، راهکارهایی برای مقابله و پیشگیری از جرائم به‌وجود خواهد آورد.

گام‌های اجرایی تحلیل روند در این پژوهش عبارت‌اند از:

گام اول: ایجاد تمهیدات لازم و تبیین دقیق مسأله

گام دوم: شناسایی، تکمیل و نقد منابع دانشی

گام سوم: استنباط روندهای اصلی از رویدادها و آمارهای سیستم

گام چهارم: ساماندهی فرضیه‌ها و تدوین فهرست اولیه از روندهای اصلی

گام پنجم: توصیف روندهای اصلی

گام ششم: بررسی رابطه بین روندهای اصلی

گام هفتم: تحلیل و ارزیابی دوام و ماندگاری روندهای اصلی

گام هشتم: بررسی پیامدهای هر یک از روندهای اصلی

گام نهم: گمانه‌زنی درباره‌ی آینده و دورنماسازی

گام دهم: ارزیابی پایانی

گام یازدهم: تعیین دوره‌های زمانی بازنگری و شیوه‌های بازخوردگیری (پدرام و همکاران، ۱۳۹۴: ۱۱۱-۱۱۲). در پژوهش کنونی، الگوی «نمونه‌گیری برای رسیدن به معرف بودن یا قابلیت مقایسه» استفاده شده است. مشارکت‌کنندگان مستعد انتخاب برای این تحقیق، مجموعه‌ای از صاحب‌نظران هستند که توانایی همکاری در حوزه تحلیلی و مرتبط به اهداف پژوهش را داشته باشند؛ بنابراین، سعی شده است که آگاه‌ترین و باصیرت‌ترین افراد مرتبط با این حوزه انتخاب شوند.

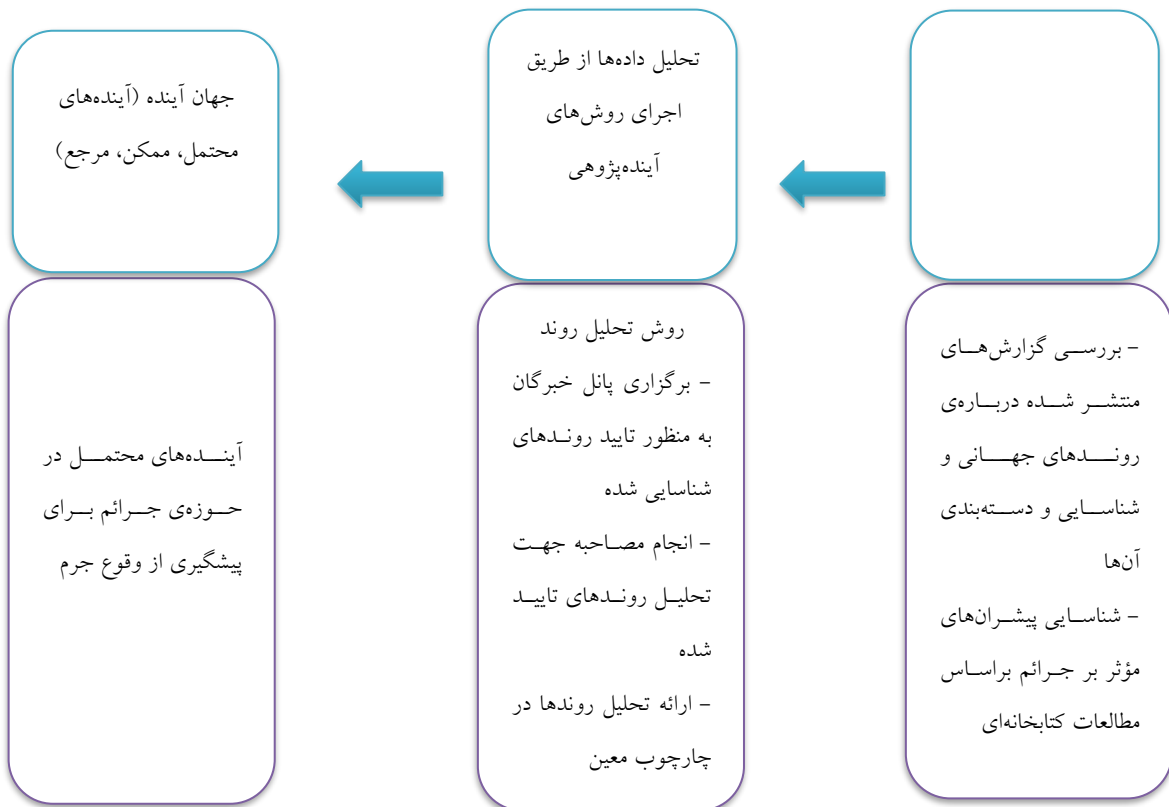
در این پژوهش، در مجموع با ۱۴ نفر از خبرگان در حوزه جرم‌شناسی مصاحبه انجام شد که مجموع مصاحبه‌ها بیش از ۹۰۰ دقیقه است. در پژوهش حاضر، این اقتناع نظری با ۱۴ خبره این حوزه انجام گرفت. این ۱۴ نفر، شامل اعضای هیأت علمی دانشگاه در حوزه جرم‌شناسی یا مدیران قضائی در دستگاه قضائی استان اصفهان یا فعال در حوزه قضاوت می‌باشند.

در ابتدا، جهت احصاء روندها، گزارش‌های داخلی و خارجی که پیرامون تحلیل روندها انجام شده‌اند، غربال گردید و سپس اعتبار منابع، به تائید اساتید راهنما و مشاور رسانده شد؛ در نهایت، از نقاط قوت هر یک از گزارش‌های مرتبط با موضوع پژوهش، برای دستیابی به روندها استفاده شد.

با توجه به مطالعات کتابخانه‌ای، روندها و رویدادهای آینده در پیشینه‌ی پژوهش، مورد شناسایی و دیده‌بانی قرار گرفت. طی مصاحبه‌ای که با خبرگان انجام شد، مولفه‌های اصلی روندهای بالادستی (روندهای جهانی)، پیشران‌ها و همچنین، لیست روندهای اصلی تاثیرگذار در آینده‌ی جرائم استخراج گردید. سپس، روندهای استخراج شده و میزان اثرگذاری آن‌ها در مصاحبه‌ها به تأیید خبرگان حاضر در پانل رسید و در ادامه، جهت تحلیل روندها با متخصصان این حوزه مصاحبه انجام شد.

چارچوب تحلیل روندها در گزارش‌های مختلف، تا حدی با توجه به شرایط، اطلاعات موجود، هنر و توانایی‌های تحلیل‌گر و خروجی‌های مهم برای استفاده‌کنندگان از گزارش متفاوت است. در نهایت، چارچوب این پژوهش برای تحلیل روندها شامل موارد ذیل می‌شود:

الف. معرفی روند، ب. ارزیابی روند، پ. تحلیل روند، ت. پیامدها و راهکارها.

شکل شماره ۱. مدل فرآیندی پژوهش

۴. تجزیه و تحلیل یافته‌ها

در این پژوهش نتایج مراجعه و مصاحبه با ۱۴ نفر از افراد خبره در حوزه‌ی جرم، با استفاده از نرم‌افزار مکس کیودا^۱ مورد بررسی قرار گرفت و کدها و عبارات‌های کلیدی استخراج گردید که در جدول ۲ لیست ۴۵ کلیدواژه استخراجی به شرح ذیل قرار گرفته است.

جدول شماره ۲. کدهای استخراجی

ردیف	کلیدواژه	فراوانی	ردیف	کلیدواژه	فراوانی	ردیف	کلیدواژه	فراوانی
۱	شفافیت و نظام آماردهی	۲	۲۱	فراملی شدن جرائم	۴	۳	توسعه‌ی سواد رسانه‌ای در فضای مجازی جامعه به خصوص برای کودک و نوجوان	۴۱
۲	مسائل دینی و مذهبی	۴	۲۲	استفاده از فضای سایبر	۲	۶	قضازدایی	۴۲
۳	تغییر و اصلاح ساختار قانون‌نویسی	۱۱	۲۳	فنی شدن ارتکاب جرم	۲	۳	حبس‌زدایی	۴۳
۴	رشد مدار	۷	۲۴	گسترش جرائم سازمان‌یافته	۵	۲	افزایش قدرت اعمال حاکمیت ملی	۴۴
۵	ارائه آموزش‌های لازم	۱۰	۲۵	افزایش کاربرد اینترنت اشیاء	۳	۳	نابرابری جهانی	۴۵
۶	بهبود شرایط اقتصادی	۶	۲۶	ساختارها و امکانات	۵			
۷	تمایل سیستم‌های قضایی	۴	۲۷	مؤلفه‌های فکری و فرهنگی	۷			
۸	گرایش به استفاده از کارکردهای دین	۳	۲۸	هنجارهای اجتماعی	۱۸			
۹	گسترش همکاری‌های بین‌المللی	۳	۲۹	جهانی‌شدن	۶			
۱۰	متمرکزشدن مدیریت پیشگیری از جرم	۳	۳۰	عوامل اقتصادی	۱۱			
۱۱	واگذاری حوزه‌ی امنیت، اصلاح و تربیت مجرمین	۳	۳۱	تحولات مربوط به جمعیت	۷			
۱۲	استفاده از مشارکت عمومی	۳	۳۲	رشد سریع فناوری اطلاعات و دسترسی به کانال‌های ارتباطی	۹			
۱۳	فنی‌شدن فرآیند پیشگیری	۵	۳۳	دستگاه قضایی	۴			
۱۴	ضعف بنیه فرهنگی و	۵	۳۴	ارزش‌ها،	۷			

ردیف	کلیدواژه	فراوانی	ردیف	کلیدواژه	فراوانی	ردیف
				آداب و رسوم و سنت‌ها		
۱۵	بی‌نظمی و اختلال در نظام اقتصادی	۳	۳۵	توسعه‌ی علم و فناوری	۱۹	
۱۶	عدم بهبود شرایط اقتصادی	۵	۳۶	مسائل سیاسی	۱۴	
۱۷	احتمال فروپاشی بنیان خانواده	۴	۳۷	تحولات فرهنگی اجتماعی	۱۸	
۱۸	ایجاد هویت مجازی مجرم، چیرگی فناوری بر حیات اجتماع	۴	۳۸	مسائل اقتصادی	۱۶	
۱۹	عدم اعتماد به حاکمیت	۴	۳۹	مسائل محیط‌زیست	۶	
۲۰	کاهش جرائم مبتنی بر اخلاق و دین	۶	۴۰	تقویت پایه‌های اجتماعی و خانواده	۲	

نتایج کدگذاری نشان می‌دهد که تمام جنبه‌های مؤثر بر جرم از جمله جنبه‌ی فردی، اجتماعی، سازمانی، مذهبی و بین‌المللی مورد بررسی قرار گرفته است.

در مرحله‌ی بعد، فعالیت اصلی صورت می‌گیرد. ابتدا، مفاهیم اصلی از کدگذاری‌های فوق استخراج شده و سپس، این مفاهیم براساس ارتباط با موضوعات مشابه طبقه‌بندی می‌گردد؛ به این روند مقوله‌پردازی گفته می‌شود. عنوان انتخابی برای هر مقوله عمدتاً توسط محقق (با نگاهی به ادبیات پژوهش) انتخاب شده است و سعی بر این بود که بیشترین ارتباط و هم‌خوانی را با داده‌ها داشته و مواردی که دارای همپوشانی بودند، ادغام گردیدند. جدول ۳ مقولات استخراج شده را نشان می‌دهد.

جدول شماره ۳. مقولات استخراج شده

ردیف	مقوله	کلید واژه
۱	روندهای جهانی (بالادستی)	توسعه علم و فناوری
۲		روندهای سیاسی
۳		تحولات فرهنگی و اجتماعی
۴		روندهای اقتصادی
۵		روندهای محیط‌زیست
۶	پیشران‌ها (عوامل شتاب‌دهنده)	واکنش‌های سیستم قضایی
۷		جهانی‌شدن

کلید واژه	مقوله	ردیف
عوامل اقتصادی	تغییردهنده)	۸
تحولات مربوط به جمعیت		۹
رشد سریع فناوری اطلاعات		۱۰
نابرابری جهانی		۱۱
رشد فناوری‌های سایبری	روندهای مؤثر بر جرائم	۱۲
رشد سریع فناوری‌های اطلاعات		۱۳
افزایش کاربرد اینترنت اشیا		۱۴
گسترش جرائم سازمان‌یافته		۱۵
افزایش استفاده از بستر تکنولوژی در ارتکاب جرم (فنی شدن ارتکاب جرم)		۱۶
گسترش جرائم بین‌المللی (فراملی شدن جرائم)		۱۷
گسترش جرائم مبتنی بر مالکیت فکری و معنوی		۱۸
نظارت پلیس بر مردم		راهبردی برای کاهش جرائم خشونت‌آمیز
عملیات پلیسی پیش از جرم	۲۰	
شناسایی و معالجه‌ی اختلالات روانی	۲۱	
خشونت‌آمیز	۲۲	
رایگان شدن تحصیلات	راهبردهای پیشگیری از وقوع جرم	۲۳
ایجاد نیروی انتظامی شبکه‌محور (فنی شدن فرآیند پیشگیری)		۲۴
متمرکز شدن مدیریت پیشگیری از جرم		۲۵
شفافیت و نظارت جهت بهبود شرایط		۲۶
گسترش همکاری‌های بین‌المللی		۲۷
مشارکت و ایفای نقش بخش خصوصی		۲۸
پیشگیری رشدمدار (زودرس)		۲۹
ارتباط سواد رسانه‌ای با کاهش جرم در فضای مجازی		۳۰
راه‌های پیشگیری از جرم در اسلام (تقویت باورهای دینی)		۳۱
خانواده و نقش آن در پیشگیری از جرم		

در جدول شماره ۴، روندهای استخراج شده از مصاحبه‌های پس از طرح در پانل خبرگان ارائه شده است.

جدول شماره ۴. روندهای استخراج شده از مصاحبه‌ها

توسعه علم و فناوری	روندهای جهانی
روندهای سیاسی	
تحولات فرهنگی و اجتماعی	
روندهای اقتصادی	
روندهای محیط‌زیست	

در جدول شماره ۵، پیشران‌های استخراج شده از مصاحبه‌ها پس از طرح در پانل خبرگان ارائه شده است.

جدول شماره ۵. پیشران‌های استخراج شده از مصاحبه

واکنش‌های سیستم قضایی	(شتاب‌دهنده / تغییردهنده) پیشران
جهانی شدن	
عوامل اقتصادی	
تحولات مربوط به جمعیت	
رشد سریع فناوری اطلاعات	
نابرابری جهانی	

پیشران‌های جهانی تأثیرگذار بر آینده‌ی جرائم

پیشران‌ها عوامل عمده‌ی تغییر هستند. براساس مطالعات، پیشران‌های مؤثر بر جرائم آینده در پیشینه‌ی پژوهش تحت عنوان «پیشران‌های جهانی تأثیرگذار» براساس اسناد موجود منتشر شده شناسایی شد که در مصاحبه‌های انجام شده، این پیشران‌ها از جهت میزان تأثیر در هر حوزه‌ی جرم مورد بررسی قرار گرفت که توضیحات تکمیلی در خصوص آن‌ها ارائه می‌شود.

الف) جهانی شدن: این عامل تمامی ابعاد زندگی بشر را تحت تأثیر قرار خواهد داد. تمامی روندهایی که پیشتر گفته شد از جمله مسائل اقتصادی، سیاسی، اجتماعی، فرهنگی و حتی علم و فناوری تحت تأثیر این پیشران قرار خواهد گرفت و سمت‌وسوی آن‌ها را تعیین خواهد نمود. جرم، بزهکاری و پیشگیری از آن نیز ابعاد جهانی پیدا می‌کند و نیاز به سازوکارهای بین‌المللی دارد.

ب) اقتصاد و نابرابری جهانی: اقتصاد همواره یکی از عوامل مهم تحولات اجتماعی می‌باشد. همانگونه که در روندهای اقتصادی اشاره شد، این عامل مستقیماً بر روندهای اقتصادی و به صورت غیرمستقیم بر سایر روندها تأثیرگذار است. به عنوان یکی از عوامل اقتصادی تأثیرگذار می‌توان از نابرابری‌های جهانی نام برد.

ج) تحولات مربوط به جمعیت: این عامل، یکی از مهم‌ترین عوامل تأثیرگذار بر روندهای اجتماعی

است. هر تحولی در حوزه‌ی جمعیت اعم از افزایش یا کاهش آن، افزایش جمعیت سالمندی، وضعیت خانواده و مانند آن می‌تواند بر وضعیت اجتماعی، فرهنگی و حتی سیاسی اثرگذار باشد و جرائم مربوط به این حوزه را متحول نماید.

(د) پیشرفت‌های فنی و تکنولوژیکی: این پیشرفت‌ها با سرعت هرچه تمام در حال وقوع است و ابعاد مختلف زندگی انسان را متحول خواهد نمود؛ به ویژه فناوری‌های ارتباطی که بیشتر از همه عوامل، زندگی انسان را تحت تأثیر خود قرار داده است و این قابلیت را دارد که حیات فردی و اجتماعی انسان را متحول نماید. فناوری‌های جدید همان گونه که بر سرعت و گستردگی جرم می‌افزاید، می‌تواند بهترین ابزار برای پیشگیری و کنترل جرم نیز به حساب آید.

روندهای جهانی تأثیرگذار بر آینده‌ی جرائم

در این بخش، طبق داده‌های موجود و مصاحبه‌های انجام شده، پیامدهای روندهای جهانی از خبرگان مورد پرسش قرار گرفت که نتایج اجمالی آن در جدول شماره ۶ ارائه شده است.

جدول شماره ۶. روندهای جهانی تأثیرگذار بر آینده‌ی جرائم

ردیف	دسته	روند	پیامدهای عمومی
۱	روند علم و فناوری	گسترش فناوری اطلاعات	سرعت جریان اطلاعات
			تخریب فرهنگ ملت‌ها
			افزایش آگاهی مردم
			افزایش سطح مطالبات
			تهدید حملات خارجی و تروریستی
			تغییر مفهوم جاسوسی
			انتشار سریع دستاوردهای علمی
		افزایش سرعت تغییر فناوری	کنترل فعالیت‌های دولت
			سرمایه‌گذاری کوتاه‌مدت بر روی فناوری
			ایجاد سازمان‌های کوچک و چابک
		روند افزایش سلطه فناوری‌ها بر حیات اجتماعی	بروز تنش‌های اجتماعی
			تغییر سبک زندگی
		گسترش کاربرد فناوری‌های جدید و توسعه استفاده از فضای مجازی در کشورهای جهان اسلام	سست شدن اعتقادات مذهبی از طریق القای شبهات
			نشر عقاید اسلامی در سطح جهان
			ارتقای ظرفیت‌های فناوری و بهبود مدیریت منابع طبیعی

پیامدهای عمومی	روند	دسته	ردیف
کاهش نفوذ قدرت‌های غربی در منطقه غرب آسیا	افزایش پراکنش قدرت میان کنشگران مختلف	روند سیاسی	۲
احتمال ایجاد تفرقه توسط گروه‌های افراطی و تحریک‌شده توسط رژیم سعودی	ارتقاء جایگاه هویت‌های دینی و قومی در فرآیندهای سیاسی (گسترش انگیزه‌های دینی، قومی و مذهبی در جریان‌های جهانی و منطقه‌ای)		
ناتوانی در رفع احتیاجات جوانان	رشد جمعیت جهان	روندهای اجتماعی فرهنگی	۳
رشد مسلمانان به تفکیک فرق مختلف			
چالش در تأمین منابع غذایی			
ظهور بیشتر گرایش‌های همجنس‌گرایی	عدم توازن در سن و جنسیت جمعیت		
بحران همسریابی			
تنش‌های فرهنگی در نتیجه‌ی عدم تطابق فرهنگ کشور مقصد	افزایش مهاجرت		
مشکلات امنیتی از جهت گروه‌های افراطی			
افزایش مطالبات گوناگون و فشارها بر دولت‌ها			
تقاضا برای منابع انرژی و منابع زیستی با توجه به کمبود آن در آینده			
آسیب به منابع طبیعی	شهرگرایی و تداوم گسترش شهرنشینی		
کاهش نفوذ آمریکا در غرب آسیا	تسریع انتقال قدرت اقتصادی از غرب به شرق	روندهای اقتصادی	۴
وقوع آشوب و انقلاب	تشدید بحران‌خیزی اقتصاد جهانی به دلیل افزایش نابرابری در رشد اقتصادی		
افول کشاورزی	تشدید روند گرمایشی زمین	روندهای زیست محیطی	۵
ایجاد مشکل به کشورهای که به لحاظ زیستی غنی نیستند			
طوفان‌های ساحلی در کلان‌شهرهای ساحلی			
کاهش منابع غذایی	روند کاهش گونه‌های حیوانی و گیاهی		
افزایش بیماری‌ها			
بحران‌های آب‌وهوایی، خشکسالی و گردوغبار در مناطق فاقد پوشش گیاهی	تشدید روند بحران آب و کویرزایی		
جابه‌جایی مردم و مهاجرت			

ردیف	دسته	روند	پیامدهای عمومی
			آسیب به کشورهای در حال توسعه در غرب آسیا
			کاهش تولید محصولات کشاورزی
			آسیب به دیگر جانداران زمین و از بین رفتن گونه‌های خاصی از حیوانات

روندهای اصلی (روندهای مؤثر بر آینده جرم)

روندهای اصلی براساس مطالعه پیرامون حوزه‌ی آینده جرائم و رویدادهای آینده و سایر گزارش‌های در دسترس به دست آمده است که در مصاحبه‌ها، هر یک از این روندها مورد بررسی، تحلیل و اعتباریابی قرار گرفت. در ادامه به تحلیل این روندها براساس تجزیه و تحلیل داده‌های پژوهش پرداخته شده و همچنین، در جدول شماره ۷، عناوین هر یک از روندها به صورت مختصر آمده است.

جدول شماره ۷. روندهای اصلی (روندهای مؤثر بر آینده جرم)

ردیف	دسته	روندها
۱	روندهای مؤثر بر جرائم	رشد فناوری‌های سایبری
۲		رشد سریع فناوری اطلاعات
۳		افزایش کاربرد اینترنت اشیا
۴		گسترش جرائم سازمان‌یافته
۵		افزایش استفاده از بستر تکنولوژی در ارتکاب جرم (فنی شدن ارتکاب جرم)
۶		گسترش جرائم بین‌المللی (فراملی شدن جرائم)
۷		گسترش جرائم مبتنی بر مالکیت فکری و معنوی

۵. نتیجه گیری

این پژوهش به حوزه‌ی جرائم با رویکرد تحلیل روند نگریسته است؛ در رویکرد تحلیل روند، جهت‌گیری‌های مسئله‌ی مورد پژوهش بسیار مورد اهمیت است. لازمه‌ی شناخت این جهت‌گیری‌ها، دقت در روندهایی است که ممکن است ایجاد شود یا رویدادهایی که رخ خواهند داد. مزیت فهم جهت‌گیری‌های آینده، درک درستی از اقدامات اساسی است که باید انجام شود تا در آینده از غافلگیری در امان باشیم. شناخت درست روندهای جرائم در آینده موجب خواهد شد که با برنامه‌ریزی و اتخاذ تدابیر مناسب مدیران و برنامه‌ریزان حوزه‌ی پیشگیری از وقوع جرم از بحران‌هایی محتمل آینده جلوگیری شود.

در این پژوهش، ۶ پیشران مؤثر بر جرائم آینده، ۲۲ روند جهانی مؤثر بر جرائم آینده در پنج دسته به همراه پیامدهای آن شناسایی و در پانل خبرگان که متشکل از ۵ نفر بودند، بررسی شد و عناوین هریک از روندها مورد تأیید خبرگان قرار گرفت. همچنین، ۷ روند اصلی در جرائم آینده، طی مصاحبه‌ها با خبرگان شناسایی شد و بر روی اطلاعات حاصل از مصاحبه، تحلیل انجام گرفت و در نهایت، در قالب گزارش تحلیل روند بیان شد. در پایان، بر اساس این روندهای شناسایی شده، راهبردهایی جهت پیشگیری از وقوع جرم ارائه شد.

تغییرات پرشتاب و مداوم در مؤلفه‌های اساسی وقوع جرائم، تعدد مؤلفه‌های تأثیرگذار بر روند انجام جرم، نقش تأثیرگذار امنیت در زندگی مردم و... باعث شده است که تحلیل روندها در این حوزه که در این پژوهش نیز انجام گرفت، به‌عنوان یکی از ابزارهای نوین مدیریت برای کمک به حل مشکلات فعلی، در برنامه‌های پیشگیری از جرم استفاده گردد.

در پایان، براساس تحلیل روندهای شناسایی شده و مصاحبه با خبرگان حوزه‌ی جرم‌شناسی، راهبردهایی برای پیشگیری از وقوع جرم ارائه شده است که عناوین آن عبارتند از:

- عملیات پلیسی پیش از ارتکاب جرم
- شناسایی و معالجه‌ی اختلالات روانی خشونت‌آمیز
- رایگان شدن تحصیلات
- ایجاد نیروی انتظامی شبکه‌محور: (فنی شدن فرآیند پیشگیری)
- متمرکز شدن مدیریت پیشگیری از جرم
- شفافیت و نظارت جهت بهبود شرایط
- گسترش همکاری‌های بین‌المللی
- مشارکت و ایفای نقش بخش خصوصی
- پیشگیری رشدمدار (زودرس)
- ارتباط سواد رسانه‌ای با کاهش جرم در فضای مجازی
- تقویت باورهای دینی

تلاش گردید تا در تحلیل روندها، به شکل عمیقی به مسائل پرداخته شود؛ اما نمی‌توان ادعا کرد که در این مجال، به تمامی ابعاد مسائل جرائم آینده، پرداخته شده است. همچنین، هرچند هر یک از روندهای تحلیل شده باید در کنار

روندهای دیگر در نقشه‌ی جامعی دیده شود؛ اما منتهی شدن آن‌ها به راهکارهای عملی، نیازمند عمیق‌تر شدن و توجه به جزئیات بیشتر است.

۶. پیشنهادها

نتایج پژوهش حاضر، می‌تواند دریچه‌هایی را به روی پژوهشگران این حوزه باز بگشاید که هر یک از این روندها، دریچه‌هایی برای پژوهش هستند. علاوه‌براین، پیشنهاد می‌شود تا پژوهش‌هایی در این موضوعات و مسائل، انجام گردد:

- اولویت‌بندی مناسب روندها برای مدیران و برنامه‌ریزان حوزه‌ی پیشگیری: برای درک بهتر از اهمیت روندهای شناسایی شده، روندها اولویت‌بندی شوند.
- ترسیم رهنگاشت در حوزه‌ی پیشگیری با توجه به روندهای احصاء شده در حوزه‌ی جرائم آینده
- تحلیل تأثیرات متقاطع روندها بر هم: این بحث نیز جزء گام‌های کلیدی در ترسیم دورنمای کلی آینده است و باید تأثیرات هر دسته از روندهای جهانی و اصلی نسبت به هم و روندهای اصلی نسبت به یکدیگر، مشخص شود.
- سناریونگاری براساس روندهای حوزه‌ی جرائم آینده: لازم است تا روندهای اصلی حوزه‌ی جرائم آینده که شناسایی شده، به سناریونویسی ختم شود و عدم قطعیت‌ها، مشخص گردد و از طریق آن، دورنمایی کلی از فضای آینده نمایان خواهد شد.

فهرست منابع و مآخذ

- اخوان زنجانی، داریوش (۱۳۸۱)، جهانی‌شدن و سیاست خارجی، تهران، دفتر مطالعات سیاسی و بین‌المللی، ۴۷-۴۹.
- اسحاقی، محمد (۱۳۸۲)، رویکردی استراتژیک به پیشگیری از جرم، مرکز مطبوعات و انتشارات، مجموعه مقالات پیشگیری از جرم.
- باباغبی ازغندی، علیرضا (زمستان ۱۳۸۸)، آینده‌پژوهی رویکردی نو در طراحی برنامه‌های پیشگیری از جرم، فصلنامه مطالعات پیشگیری از جرم، شماره ۴، ۸۹-۱۱۷.
- بصیری، محمدعلی و آقامحمدی، زهرا (تابستان ۱۳۹۶)، آینده‌پژوهی خاورمیانه طی سه دهه‌ی آینده؛ تحلیل روندهای مقابله با تروریسم در سطح بین‌الملل، فصلنامه تحقیقات سیاسی بین‌المللی، شماره ۳۱، ۸۷-۱۱۶.
- بهاری، مجتبی و پدرام، عبدالرحیم (۱۳۹۳)، غرب آسیا در افق ۱۴۰۴، تهران، موسسه افق آینده‌پژوهی راهبردی، ۷-۱۰.
- بهرامی، محسن (۱۳۷۴)، تکنولوژی‌های آینده، تهران، خضرا.
- بیشاپ، پیتر، هاینز، اندی، و کولینز، تری (۱۳۸۸)، وضعیت کنونی سناریونویسی: مرور اجمالی تکنیک‌ها، ترجمه‌ی مسعود منزوی، تهران، مرکز آینده‌پژوهی علوم و فناوری دفاعی، موسسه آموزشی و تحقیقاتی صنایع دفاعی، ۹۸-۹۹.
- پدرام، عبدالرحیم و احمدیان، مهدی (۱۳۹۴)، آموزه‌ها و آموده‌های آینده‌پژوهی، تهران، افق راهبردی، ۱۱۱-۱۱۲.
- تقوی، مصطفی (۱۳۹۲)، مقدمه‌ای بر آینده‌پژوهی: تحلیل روند، تهران، موسسه آموزشی و تحقیقاتی صنایع دفاعی، ۹-۱۰.
- جعفریان، محمدحسن (پاییز ۱۳۸۷)، نظریه پیشگیری جرم از طریق طراحی محیطی، پژوهش‌های مدیریت انتظامی، مجله مطالعات مدیریت انتظامی، سال سوم، شماره ۳، ۳۴۴-۳۵۶.
- چاله چاله، فرشید (خرداد و تیر ۱۳۸۷)، اصول و مبانی پیشگیری از جرم، مجله دادرسی، سال دوازدهم، شماره ۶۸، ۱۱-۱۲.
- خانعلی‌پور واجارگاه، سکینه و آقابابایی، حسین. (تابستان ۱۳۸۹)، مدیریت جرم شناسی خطر جرم از منظر فناوری اطلاعات و ارتباطات، فصلنامه دانش انتظامی، دوره دوازدهم، شماره ۲، ۲۲۱-۲۵۴.
- خزائی، سعید و محمودزاده، امیر (۱۳۹۳)، آینده‌پژوهی، تهران، پارس ضیا علم‌آفرین.
- خسروشاهی، قدرت‌الله (۱۳۸۲)، پیشگیری از جرم در آموزه‌های قرآنی، مجله بصیرت، سال دهم، شماره ۳۰ و ۳۱.
- ذکایی، محمد سعید (بهار و تابستان ۱۳۹۱)، جرم شناسی فرهنگی و مساله جوانان، مجله جامعه‌شناسی ایران، دوره سیزدهم، شماره ۱-۲، ۵۸-۸۳.

- ذوالفقاری، حسین و فعال، صیدال (بهار ۱۳۹۴)، بررسی نقش پلیس در پیشگیری اجتماعی از جرم (مطالعه موردی منطقه ۲ و ۱۲ شهر تهران)، فصلنامه مطالعات امنیت اجتماعی، دوره ۲، شماره ۴۱: ۳۳-۴۵.
- ساعد، محمدجعفر (۱۳۸۶)، پیشگیری از وقوع جرم و کارکرد بسیج در تضمین امنیت اجتماعی، فصلنامه مطالعات بسیج، شماره ۳۴، ۱۰۶-۷۴.
- صادقی فسایی، سهیلا و قادری، صلاح‌الدین (زمستان ۱۳۹۱)، ارزیابی پیامدهای اجتماعی برنامه‌های پیشگیری از جرم در فضاهای عمومی شهری. مسائل اجتماعی ایران، دوره ۳، شماره ۲، ۱۲۵-۱۴۲.
- عباسی، علی اصغر، ساکن، حسام و بهرامی، محسن (۱۳۹۳)، تحلیل تاثیر روند در آینده‌پژوهی، سومین همایش ملی آینده‌پژوهی.
- غفاری، علی، نعمتی مهر، مرجان و عبدی، ثمانه (۱۳۹۲)، تکامل رویکرد پیشگیری از جرم مبتنی بر طراحی محیطی در محیط‌های مسکونی، مجله مسکن و محیط روستا، دوره ۳۲، شماره ۱۴۴، ۱۶-۳.
- فخرایی، مرضیه و کیقبادی، مرضیه (۱۳۹۳). نگاهی به روش‌های آینده‌پژوهی، تهران، آینده‌پژوه، ۹۵-۹۸.
- فولادی، قاسم و پدرام، عبدالرحیم (۱۳۸۸)، پیشران‌ها و روندهای تاثیرگذار بر سازمان‌های نظامی، تهران، موسسه آموزشی و تحقیقاتی صنایع دفاعی.
- کلانتری، محسن، حیدریان، مسعود و محمودی، عاطفه (پاییز ۱۳۸۹)، ایمن‌سازی فضای کالبدی شهرها در برابر بزهکاری با استفاده از راهبردهای پیشگیری جرم با طراحی محیطی، فصلنامه دانش انتظامی، دوره ۱۲، شماره ۳، ۵۱-۷۴.
- گروه پژوهشی حقوق جزا و جرم‌شناسی اداره کل پژوهش اطلاع‌رسانی، (۱۳۸۷)، فصلنامه اطلاع‌رسانی حقوقی. شماره ۱۵ و ۱۶، ۲۴-۵۷.
- مافی، فرزانه (۱۳۹۰)، پژوهشی در حوزه آینده‌پژوهی، تهران، پژوهشکده تحقیقات راهبردی، چ ۱.
- وروایی، اکبر و بهربر، سروش (بهار ۱۳۸۸)، اثربخشی الگوهای پلیس سنتی و نوین در پیشگیری از جرم، نشریه انتظام اجتماعی، دوره ۱، شماره ۱، ۱۱۱-۱۳۵.

فهرست منابع و مآخذ انگلیسی

- Association of British Insurers (۲۰۰۰). *Future crime trends in the United Kingdom*.
- London: Association of British Insurers.
- Bamfield, J. (۲۰۱۸), International trends in retail crime and prevention practices, In *Retail Crime* (pp. ۳۳-۵۳). Palgrave Macmillan, Cham.
- Barnes, J. C., & Boutwell, B. B. (۲۰۱۲), "On the relationship of past to future involvement in crime and delinquency: A behavior genetic analysis", *Journal of Criminal Justice*, ۴۰, ۹۴-۱۰۲.
- Bell, W. (۲۰۰۳). *Foundations of Futures Studies; History, Purposes, and Knowledge* New Jersey: Transaction, ۷۳.
- Centre(DCDC), D. C. (۲۰۱۰). *Strategic Trends Programme Global Strategic Trends-Out to ۲۰۴۰*. (Edition ۴) Ministry of Defence(MOD).

- Cornish, E. (۲۰۰۴), *Futuring: The exploration of the future*. World Future Society.
- Crawford, A. (۲۰۰۷), "Situating restorative youth justice in crime control and prevention: Part I-international trends in restorative justice", *Acta juridica*, ۲۰۰۷(۱)C ۱-۲۱.
- DeLisi, M., & Piquero, A. R. (۲۰۱۱), "New frontiers in criminal careers research, ۲۰۰۰-۲۰۱۱: A state-of-the-art review", *Journal of Criminal Justice*, ۳۹, ۲۸۹-۳۰۱.
- Development, Concepts and Doctrine Centre (DCDC). (۲۰۰۷). *The DCDC global strategic trends program*, ۲۰۰۷-۲۰۳۶.
- Firminger, L. (۲۰۰۳), *Trend Analysis: methods and problems*, Strategic Planning Services, Swinburne University of Technology, TAFE Division.
- Foresight Directorate, Crime Prevention Panel (۲۰۰b), *Turning the corner*. London, England: Department of Trade and Technology.
- Gordon, R. D., Stowasser, M., Tunny, T. J., Klemm, S. A., & Rutherford, J. C. (۱۹۹۴), "High incidence of primary aldosteronism in ۱۹۹ patients referred with hypertension", *Clinical and Experimental Pharmacology and Physiology*, ۲۱(۴), ۳۱۵-۳۱۸.
- Gottschalk, P (۲۰۱۱), "Prevention of White-Collar Crime: The Role of Accounting", *Journal of Forensic & Investigative Accounting*, ۲(۱), ۲۳-۴۸.
- Groff, E. R., & La Vigne, N. G. (۲۰۰۲), *Forecasting the future of predictive crime mapping*, *Crime Prevention Studies*, ۱۳, ۲۹-۵۸.
- Hastings, Ross (۲۰۰۵), "Perspectives on Crime Prevention: Issues and Challenges", *Canadian Journal of Criminology and Criminal Justice* (April). © ۲۰۰۵ CJCCJ/RCCJP.
- HedayatiMarzbali, M., Abdullah, A., Abd.Razak, N., MaghsoodiTilaki, M.J (۲۰۱۲), "The influence of crime prevention through environmental design on victimisation and fear of crime", *Journal of Environmental Psychology*, ۳۲, ۲, ۷۹-۸۸.
- Hennen, W. H. G. J., & Benninga, J. (۲۰۰۹), "Application of Trend Impact Analysis for predicting future fruit consumption", *The Journal of Horticultural Science and Biotechnology*, ۸۴(۶), ۱۸-۲۱.
- Rosenfeld, H. A. (۲۰۱۸), *Psychotic states: A psychoanalytic approach*, Routledge.
- Skogan, W. ۲۰۰۶, "The Promise of Community Policing.", In *Police Innovation: Contrasting Perspectives*, edited by David L. Weisburd and Anthony A. Braga, New York: Cambridge University Press.
- Tillyer, M. S., Fisher, B. S., & Wilcox, P. (۲۰۱۱). *The effects of school crime prevention on students' violent victimization, risk perception, and fear of crime: A multilevel opportunity perspective*. *Justice Quarterly*, ۲۸(۲), ۲۴۹-۲۷۷.
- United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC), *World Drug Report ۲۰۱۶* (Vienna: UNODC, ۲۰۱۶a), <https://www.unodc.org/doc/wdr۲۰۱۶/WORLD_DRUG_REPORT_۲۰۱۶_web.pdf>, accessed ۱۵ May ۲۰۱۷.
- Welsh, B.C., & Farrington, D.P (۲۰۱۲). *Science, politics, and crime prevention: Toward a new crime policy*. *Journal of Criminal Justice*, ۴۰(۲), ۱۲۸-۱۳۳.
- Williams, Katherine (۲۰۰۱). *Textbook on Criminology*, Fourth Edition, Oxford University Press.

